

3.1 ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ*

<https://youtu.be/daV-N1czkeo?si=iLrb6jU0Bsg6eXUu>

Α. 1100 π.Χ. - 950 π.Χ. περίοδος Κρίσης -
Ο Μεσαίωνας της Αρχαιότητας

(Ελληνικό πλοίο προσεγγίζει σε άγνωστο, ίσως εχθρικό, τόπο)

1100-950 π.Χ. Χαρακτηριστικά Κρίσης

Σημαντική Μείωση πληθυσμού

Συρρίκνωση και οπισθοδρόμηση της οικονομικής ζωής.

Πρωτογενής οικονομία :

Γεωργία και κτηνοτροφία για την επάρκεια του Οίκου

Οικονομία του Οίκου.

Εξασθένιση / εξαφάνιση κεντρικής εξουσίας

Κοινωνική οργάνωση με βάση:

την οικογένεια - οίκος, το χωριό, την (φυλετική) ομάδα.

*Οι μεταβατικοί χρόνοι στην αρχαιότητα αναφέρονται σε μια περίοδο μεταξύ δύο σημαντικών ιστορικών εποχών ή γεγονότων. Συνήθως, αυτοί οι χρόνοι χαρακτηρίζονται από αναταραχές, αλλαγές και μετασχηματισμούς σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

Α.1 πώς ονομάζεται η περίοδος μετά την πτώση των Μυκηναϊκών ανακτόρων;
πόσο διαρκεί;

Α.2 ποια στοιχεία διαμορφώνουν την κρίση των ελληνικών κοινωνιών από το 1100-950 π.Χ.;

Α.3 ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ελληνικών κοινωνιών μετά την πτώση των Μυκηναϊκών ανακτόρων;

Β. ΠΗΓΕΣ: ΟΙ ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Και μετά τα Τρωικά εξακολούθησαν στην Ελλάδα οι μεταναστεύσεις και οι εισβολές και η έλλειψη ησυχίας την εμπόδισε να αναπτυχθεί. Η μακρόχρονη απουσία των Ελλήνων στην Τροία προκάλεσε πολλές αναταραχές και σε πολλές πολιτείες έγιναν επαναστάσεις που ανάγκασαν πολλούς να φύγουν και να πάνε να ιδρύσουν άλλες πολιτείες. Εξήντα χρόνια μετά την άλωση της Τροίας οι Θεσσαλοί έδιωξαν από την Άρνη τους σημερινούς Βοιωτούς... Ογδόντα χρόνια μετά την άλωση της Τροίας οι Δωριείς κατάκτησαν την Πελοπόννησο. Μόνο μετά από πολλά χρόνια η Ελλάδα ησύχασε.»

Θουκυδίδης, Ιστορία Α', 12 (Μετ. Αγγ. Βλάχου)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Β1. Ποιες συνθήκες περιγράφει ο Θουκυδίδης ότι επικρατούσαν στην Ελλάδα μετά την Τρωική εκστρατεία;

Β2. Τι προκάλεσε αυτές τις συνθήκες;

Β3. Ποιοι μετακινούνται σύμφωνα με τον Θουκυδίδη;

Γ. Πηγή: Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΗΚΥΝΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

«Τότε δεν υπήρχε ούτε εμπόριο ούτε ασφάλεια στις χερσαίες και θαλάσσιες μεταφορές και επικοινωνίες και οι κάτοικοι καλλιεργούσαν τόση μόνο γη, όση τους ήταν απαραίτητη για να ζουν. Δε δημιουργούσαν απόθεμα από χρήματα ούτε φύτευαν δένδρα γιατί, μη έχοντας τείχη για προστασία, δεν ήξεραν ποτέ αν και πότε θα εμφανιζόταν κάποιος να τους τα αρπάξει.»

Θουκυδίδης, Ιστορία, Α, 2 (Μετ. Αγγ. Βλάχου)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γ1. Πώς ήταν η ζωή σύμφωνα με τον Θουκυδίδη μετά την πτώση των Μυκηνών;

Γ2. Σε τι βοηθούν τα τείχη και τι συμβαίνει όταν δεν υπάρχουν τείχη σύμφωνα με τον Θουκυδίδη;

Γ3. Τι χαρακτηριστικά είχε η οικονομία στην Ελλάδα μετά την πτώση των Μυκηνών; Πώς ορίζεται η οικονομία συντήρησης (subsistence economy);

Γ4. Οι μνήμες του Θουκυδίδη συμπίπτουν με την ιστορική πραγματικότητα που σήμερα αποδέχεται η επιστήμη;

Δ. Μετανάστευση 1200-1100 π.Χ.

Φυλετική Κοινωνία

παράγοντας μετανάστευσης: η γεωγραφία και η φυλή

ΔΩΡΙΕΙΣ

Κίνηση από βόρεια προς νότια

Οι Δωριείς, από Πίνδο προς το Νότο στην Πελοπόννησο, Στερεά

Κυκλάδες (Μήλο, Θήρα) και αρχότερα στην Κρήτη

10ο αιώνα: στο νότιο τμήμα των παραλίων της Μικράς Ασίας, Δωρική εξάπολη

(Οι Δωριείς έδωσαν στη μετανάστευσή τους το χαρακτήρα οργανωμένης επιχείρησης. Έτσι, άποικοι από τη βορειοδυτική Πελοπόννησο αποίκισαν γύρω στα τέλη του 10ου αιώνα π.Χ. περίπου τις τρεις μεγάλες πόλεις της Ρόδου, τη Λίνδο, την Κάμειρο και την Ιαλυσό.)

ΑΙΟΛΕΙΣ

Οι Θεσσαλοί, από Πίνδο,

στη σημερινή Θεσσαλία, εξαναγκάζοντας τους παλαιούς κατοίκους της, Βοιωτούς από Θεσσαλία προς Βοιωτία

Αιολείς

στη Λέσβο, Τένεδο και

στα βόρεια της Μικράς Ασίας και αρχότερα

10ο αιώνα από την Τρωάδα στα βόρεια μέχρι τον κόλπο της Σμύρνης

Αιολίδα

(Από τα ευρήματα της πρωτογεωμετρικής κεραμικής στη Λέσβο και σε άλλες πόλεις της Αιολίδας διαπιστώνεται ότι η εγκατάσταση πραγματοποιήθηκε στο διάστημα 1050 με 900 π.Χ.)

ΙΩΝΕΣ

Οι Ίωνες από τα βόρεια παράλια της Πελοποννήσου
προς Αττική, Εύβοια και Κυκλάδες.

10ος αιώνας προς το κεντρικό τμήμα των παραλίων της
Μικράς Ασίας —→ Ιωνία

(Η Μίλητος θεωρείται από τις αρχαιότερες ιωνικές
εγκαταστάσεις σε μικρασιατικό έδαφος από τα μέσα του
11ου αιώνα π.Χ. Όπως μαρτυρούν τα ευρήματα της
πρωτογεωμετρικής κεραμικής της Φώκαιας, των
κλαζομένων και της Σάμου η αποίκηση στις περιοχές
αυτές χρονολογείται στο διάστημα 1050 με 900 π.Χ.)

Χαρακτηριστικά κοινωνιών μεταβατικών χρόνων:

Οι νέες κοινότητες είναι φυλετικές.

Και το κράτος που δημιουργείται από

τη συνένωση πολλών κοινοτήτων

είναι φυλετικό.

Αρχηγός του φυλετικού κράτους είναι ο βασιλιάς,

εκλέγεται από τη συνέλευση των πολεμιστών

ο ικανότερος πολεμιστής - ήρωας Εποχή των Ηρώων

Αργότερα το αξίωμα μεταβάλλεται σε κληρονομικό.

Αρμοδιότητα φυλετικού βασιλιά : η αρχιστρατηγία

Πηγή: Φυλετική κοινωνία

«Μετά την κατάλυση των συγκεντρωτικών μυκηναϊκών κρατών τόσο οι κοινότητες τις οποίες ίδρυσαν τα ελληνικά φύλα που κατάκτησαν τον ελλαδικό χώρο όσο και εκείνες που επέζησαν από τη Μυκηναϊκή εποχή είχαν φυλετική δομή.

Επικεφαλής κάθε φυλετικού σχηματισμού ήταν ένας αρχηγός που εκλεγόταν από τη συνέλευση των πολεμιστών. Βαθμιαία οι φυλετικοί αρχηγοί εξελίχτηκαν σε κληρονομικούς βασιλείς, όπως υποδηλώνεται από το γεγονός ότι στο Άργος, τη Σπάρτη, τη Μεσσηνία και την Κόρινθο βασίλευσαν απόγονοι του Τήμενου, του Αριστόδημου, του Κρεσφόντη και του Αλήτη αντίστοιχα. Φαίνεται όμως πως ακόμη και όταν το αξίωμα έχινε κληρονομικό η συνέλευση των πολεμιστών επικύρωνε τη ανάρρηση του βασιλιά, έθιμο που στη Μακεδονία επιβίωσε μέχρι και τους χρόνους του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Βασιλείς επίσης τιτλοφορούνταν οι αρχηγοί των ισχυρών γενών οι οποίοι αποτελούσαν το συμβούλιο του βασιλιά. Το συμβούλιο συνέβαλε στη συσπείρωση των αρχηγών αυτών οι οποίοι βαθμιαία περιόρισαν τις εξουσίες του βασιλιά.

Για την εκτέλεση σοβαρών αποφάσεων συγκαλούνταν η συνέλευση των πολεμιστών, η αγορά, λέξη που δήλωνε επίσης και τον τόπο συνάθροισης. Σκοπός των συγκεντρώσεων αυτών δεν ήταν η λήψη αποφάσεων ή η επιδίωξη έκκρισης της απόφασης που είχε ήδη ληφθεί από το βασιλιά και το συμβούλιό του, αλλά η κοινοποίησή τους και η διάχνωση των εντυπώσεων που προκαλούνταν από αυτή.»

<http://www.ime.gr/chronos/03/gr/politics/organisation/index1.html>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Δ1. Ποιες μετακινήσεις φυλών συντελέστηκαν την εποχή των Μεταβατικών χρόνων;

Δ2. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά των νέων κοινωνιών των Μεταβατικών χρόνων;

Δ3. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των φυλετικών κοινωνιών σύμφωνα με την παραπάνω πηγή;

Ε. 10ος αιώνας Α Ελληνικός Αποικισμός

Μετακινήσεις ελληνικών φύλων

Ανώμαλη κατάσταση

Στενότητα χώρου

Οικονομικός μαρασμός

Ανασφάλεια

==> συμπαχείς ομάδες Ελλήνων
Μεταναστεύουν

προς τα νησιά του Αιγαίου και
τα δυτικά παράλια της Μικράς
Ασίας.

Αποτέλεσμα Α ελληνικού Αποικισμού

Οι νέες ελληνικές κοινωνίες στα παράλια της Μ. Ασίας:

Αιολία Ιωνία Δωρική εξάπολη

Οι πρώτοι Έλληνες άποικοι ασχολούνται με τη γεωργία.

Επιδίδονται στο εμπόριο →εμπορικά κέντρα. ==>

οικονομική ανάπτυξη

πολιτισμική άνθηση.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ε1. Ποιες ήταν οι αιτίες των μετακινήσεων του πρώτου ελληνικού Αποικισμού;

Ε2. Τι αποτελέσματα επέφερε ο Α ελληνικός Αποικισμός;

ΣΤ. 950-800 π.Χ. Εποχή Ανάκαμψης -

Αναγέννηση αρχαιότητας

Δημογραφική αύξηση

Τεχνολογική αναγέννηση

Πνευματική αναγέννηση

Τελική διαμόρφωση εδαφικής έκτασης των ελληνικών φύλων (12ος αιώνας) →

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΣΤ1. Ποιες συνθήκες ευνόησαν την εποχή της Ανάκαμψης (950-800 π.Χ.);

ΣΤ2. Ποια είναι η τελική εδαφική διαμόρφωση των ελληνικών φύλων μετά τη μετανάστευση του 12ου αιώνα και τον Α ελληνικό Αποικισμό του 10ου αιώνα π.Χ.;

[ΣΤ3. «Ο όρος αποικία ετυμολογείται ως η ίδρυση οικίας εκτός της πατρίδας (από + οικία). Ο όρος χρησιμοποιείται στην αρχαιότητα για να περιγράψει πολύ διαφορετικά φαινόμενα, όπως οι αποικίες των Ιώνων στη Μικρά Ασία, οι Ελληνικές αποικίες στη Δύση, οι στρατιωτικοί σταθμοί των Αθηναίων στη Θράκη τον 5ο αι. και στην Αδριατική τον 4ο, οι εγκαταστάσεις των ρωμαίων βετεράνων (coloniae στα λατινικά), ακόμη και οι μυθολογικές εγκαταστάσεις των ηρώων του Τρωϊκού πολέμου.» «Το Εμπορείο, είναι ένας μικρός, αρχικά, εμπορικός σταθμός, χάρη στην κομβική του θέση επί των θαλάσσιων δρόμων που δεν προϋποθέτει την παρουσία και μόνιμη κατοίκηση μιας συμπαγούς κοινωνικής ομάδας με διαφορετικό φυλετικό προσδιορισμό από τους άλλους κατοίκους της περιοχής αυτής.»

Από τα παραπάνω πώς θα ορίζατε την αποικία και πώς τον εμπορικό σταθμό;

Ζ. Ο κόσμος των ομηρικών επών- Γεωμετρική εποχή

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/epos/page_063.html

10ος- 8ος αιώνας π.Χ. Γεωμετρική εποχή

Ενδιαφέρον για το παρελθόν

Αναζήτηση της ρίζας τους

Τα ομηρικά έπη αποτελούν τυπικό παράδειγμα.

Μορφοποιημένα στη στροφή από τον 9ο προς τον 8ο αιώνα και στηριζόμενα σε μια προφορική παράδοση, τα ποιήματα αυτά έχουν ως στόχο

να ξαναζωντανέψουν το παρελθόν,
την εποχή του Τρωικού πολέμου,
τον καιρό των βασιλέων και των ηρώων.

Ρωχή στο πολιτικό πεδίο:

Η ομηρική βασιλεία δεν έχει
καμία σχέση με το γραφειοκρατικό σύστημα του μυκηναϊκού ανακτόρου.
και η ορολογία έχει αλλάξει:
ο ομηρικός ηγεμόνας ονομάζεται «βασιλεύς» και όχι άναξ
συνεχής πολιτική αστάθεια
πολυάριθμοι και απολύτως ανεξάρτητοι βασιλείς
ανταγωνιστικό σύστημα που αποδείκνυε ο βασιλιάς τις ικανότητές του
με κατορθώματα, ληστρικές επιδρομές που αποφέρουν μεγάλη λεία,
με χιορτές και αγώνες ιδιαίτερα μεγαλοπρεπείς.

Η κοινωνία, η ιεραρχία της οποίας στηρίζεται στην κατανομή της λείας, κυριαρχείται από ανισότητα και

η διατήρηση της εξουσίας από τον ηγεμόνα δεν είναι ποτέ εξασφαλισμένη.

συνεχείς αναταράξεις που ακολούθησαν την πτώση της μυκηναϊκής δύναμης

κοινωνία αγροτοποιμενική που ζει από τα προϊόντα της και από τις ληστρικές επιδρομές.

Επομένως, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια περιγράφουν μια εποχή μεταγενέστερη της μυκηναϊκής, περίπου από τον 11ο μέχρι τον 8ο αιώνα π.Χ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ζ1. Τι γνωρίζετε για τα ομηρικά έπη; Ποια κοινωνία αντικατοπτρίζουν;

Ζ2. Ποιος είναι ο στόχος της προφορικής ποίησης;

Ζ3. Τι γνωρίζετε για την ομηρική βασιλεία και την κοινωνία;

Ζ4. Παρατηρήστε την εικόνα με το πλοίο. Παίρνοντας αφορμή από τη λεζάντα του σχολικού βιβλίου, αναφέρετε τις πιθανές δυσκολίες που συνάντησαν οι άποικοι.

Αν θέλεις δες:

Γεωμετρική εποχή: <https://www.youtube.com/watch?v=hnNqXuVGYN0>

Για τη γεωμετρική τέχνη <https://www.youtube.com/watch?v=izCF93PgY5A>

Ζαγορά Άνδρου, ένας γεωμετρικός οικισμός: <https://www.youtube.com/watch?v=cSlChHe3LOE>

Το ελληνικό Αλφάβητο <https://www.youtube.com/watch?v=p1yQjUGLjTw>

Μεταβατικοί χρόνοι: <https://www.youtube.com/watch?v=XjXKqaVn888>

Η πολιτιστική αναγέννηση <https://www.youtube.com/watch?v=p1yQjUGLjTw>

Και μη ξεχνάς τα Σταυρόλεξα :-)